

UDC 378.14

**КОМПОНЕНТИ, КРИТЕРІЇ І РІВНІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ
ФЕЛЬДШЕРІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ****Чорнобрива Н.В.**

Рокитнівське медичного училище, Україна, м. Рокитне

У статті розглянуто важливі питання охорони здоров'я населення які в свою чергу напряму пов'язані із забезпечення медичної галузі кваліфікованими майбутніми працівниками; виокремлено теоретичні засади проблеми підготовки майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики; виділено фактори, які визначають актуальність проблеми професійної підготовки майбутніх фельдшерів; виділено структурні компоненти готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики (мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-практичний, особистісно-результативний) та відповідні їм критерії (усвідомлення прагнень, потреб і цілей до професійної діяльності; сформованість пізнавальної активності на удосконалення професійно-спрямованих знань; наявність сформованих професійних умінь та навичок до освітньо-виробничої діяльності; розвиненість провідних значущих якостей майбутніх фельдшерів для досягнення особистісних і професійних цілей) та показники готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності. Зроблено висновок, що проблема розкриття структури готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики є інтегративною і поєднує у собі різноманітні аспекти. Перспективно-пошуковий етап передбачає визначення рівнів сформованості готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики.

Ключові слова: професіоналізм майбутніх фельдшерів, навчальний процес, професійна діяльність, професійна спрямованість, професійна кваліфікація, фахова підготовка, компоненти, критерії.

N. Chornobryva Components, criteria and readiness levels of future medical assistants for professional activity / Rokytiv Medical School, Ukraine, Rokytne

The article deals with important issues of public health care, which in turn directly relate to providing the medical sector with skilled future workers; The theoretical principles of the problem of preparing future medical assistants for professional activity in the process of production practice are singled out; The factors determining the urgency of the problem of professional training of future medical assistants are highlighted; The structural components of future paramedics to the profession in the manufacturing practice (motivational, cognitive, active and practical, personal and effective) and the corresponding criteria (awareness of the aspirations, needs and goals to the profession, formation of cognitive activity in professional and targeted knowledge; The presence of the formed professional skills and skills for educational and production activities; the development of leading significant qualities of future paramedics to achieve Personal and professional goals) and indicators of readiness of future paramedics for professional activity. It is concluded that the problem of disclosure of the structure of readiness of future medical assistants to professional activity in the process of manufacturing practice is integrative and combines various aspects. The prospect-search phase involves determining the levels of formation of the readiness of future paramedics to professional activity in the process of production practice.

Keywords: Professionalism of future medical assistants, educational process, professional activity, professional orientation, professional qualification, professional training, components, criteria.

Вступ. Головною метою реформ у системі охорони здоров'я є підвищення надання належних кваліфікованих медичних послуг, відповідного професійного рівня й якості, населенню та забезпечення доступу до них усіх громадян для поліпшення їхнього здоров'я. Саме здоров'я населення є значущим показником соціально-економічного, суспільно-трудоного та морально-культурного рівня розвитку держави, провідним чинником соціального та демографічного потенціалу країни [10, с. 135].

Реальний стан підготовки медичних фахівців засвідчує, що, на жаль, медична професійна освіта переживає кризові явища. Підготовка медичних працівників в Україні не повною мірою відповідає рівню загальноєвропейських стандартів [7, с. 17]. Програма розвитку середнього медичного персоналу зазначає, що головною метою є «формування умов для підвищення ефективності і значущості середнього медичного персоналу в наданні медичної допомоги всім верствам населення, які її потребують» [6].

Професійній підготовці фахівців в Україні приділено значну увагу в контексті обґрунтування: теоретико-методологічних основ професійної підготовки (А.М. Алексюк, Г.П. Васянович, С.У. Гончаренко, О.А. Дубасенюк, І.А. Зязюн, А.О. Лігоцький, С.В. Лісова, Н.Г. Ничкало, С.О. Сисоєва, В.В. Харабет, Л.М. Романішина); порівняльно-педагогічних досліджень вищої освіти (Н.В. Абашкіна, С.С. Вітвицька, В.М. Зубко, А.В. Козаков, А.А. Сбруєва, Л.П. Пуховська); вищої медичної освіти (І.Є. Булах, Ю.В. Вороненко, Б.П. Криштопа, Я.В. Цехмістр, В.Й. Шатило, М.Б. Шегедин).

Пріоритетним напрямом роботи Міністерства охорони здоров'я стоїть питання надання первинного рівня медичної допомоги населенню, яке в свою чергу напряму пов'язано із забезпечення медичної галузі кваліфікованими майбутніми працівниками [10, с. 135].

Реальний стан підготовки медичних фахівців засвідчує, що, на жаль, медична професійна освіта переживає кризові явища. Підготовка медичних працівників в Україні не повною мірою відповідає рівню загальноєвропейських стандартів [7, с. 17]. Однак, в поглядах дослідників на підготовку майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики є деякі розбіжності, і це зумовило потребу в додатковому її вивченні. Тому питання структури готовності майбутніх фельдшерів у процесі виробничої практики є важливою сучасною науково-практичною проблемою.

Формулювання цілей статті. Метою цієї роботи є розкриття структури готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики, визначення компонентів, критеріїв і рівнів готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний стан справ у державі визначає широку потребу до професійної підготовки та виховання нового покоління свідомих громадян, фахового та морального їх становлення, професійного зростання та всебічного розвитку, удосконалення системи їх підготовки та виховання, формування їх професійної готовності до майбутньої діяльності, у тому числі і майбутніх фельдшерів. Підготовка майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики є одним із важливих та стратегічних завдань професійної освіти, яку необхідно розглядати з позицій соціального, педагогічного та медичного аспектів [10, с. 136].

Зазначені положення знаходять своє відображення в освітніх стандартах, навчальних планах, робочих програмах навчальних дисциплін і повинні бути відображені в структурі готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики. Тому розробка структури готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності базувалася на теоретичних основах професійної освіти, методологічних підходах загальної педагогіки, теоретичному аналізі психолого-педагогічної літератури.

К.М. Дурай-Новакова відзначає такі компоненти формування готовності до професійної діяльності: мотиваційний компонент (професійно значимі потреби, інтереси та мотиви професійної діяльності); орієнтаційно-пізнавально-оціночний компонент (знання та уявлення про зміст професії і вимоги до професійних ролей, засоби вирішення професійних завдань, самооцінка професійної підготовленості); емоційно-вольовий компонент (почуття відповідальності за результати діяльності, самоконтроль, вміння керувати діями, з яких складається виконання професійних обов'язків); операційно-дієвий компонент (мобілізація та актуалізація професійних знань, умінь і навичок, адаптація до вимог професійних ролей та умов діяльності); настановочно-поведінковий компонент (налаштування на доброякісну роботу) [4].

За баченням В.А. Сластеніна, у готовності до професійної діяльності функціонально можуть бути виокремлені такі компоненти: психологічний — сформована спрямованість на професійну діяльність, настанова на роботу, наявність інтересу до предмета діяльності, потреба в самоосвіті в цій галузі, розвинуте професійне мислення; науково-теоретичний — наявність відповідного об'єму суспільно-політичних, психологічних та спеціальних знань; практичний — наявність сформованих на відповідному рівні професійних вмінь та

навичок; психофізіологічний — наявність відповідних передумов для оволодіння професійною діяльністю та визначена спеціальністю сформованість професійно значущих якостей особистості; фізичний — стан здоров'я та фізичного розвитку відповідно вимогам професійної діяльності [8, с. 332].

У процесі дослідження нами було виділено такі структурні компоненти готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики: *мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-практичний, особистісно-результативний*.

Цілісність цього утворення визначається повноцінним розвитком означених нами компонентів готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики. Варто відзначити, що визначені компоненти у своїй сукупності відображають зміст готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності. Висвітлення сутності та компонентної структури готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики уможливило розроблення критеріїв і відповідних показників сформованості готовності до професійної діяльності.

Визначені компоненти готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики є взаємозумовленими, і утворюють взаємозв'язану систему, яка є цілісним особистісним утворенням. При цьому визначені компоненти готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності можуть аналізуватися окремими структурними одиницями.

Мотиваційний компонент характеризує: стійкий інтерес майбутніх фельдшерів до освітнього процесу; пізнавальні інтереси до нових знань; свідоме прагнення до засвоєння професійно-значимих знань; наявність інтересу до самовдосконалення; зацікавленість практичною значущістю професійної діяльності; значущі потреби та свідоме

прагнення до виконання своїх професійних обов'язків; фахову спрямованість до високої ефективності своєї діяльності; зацікавленість професією та прагнення до кар'єрного зростання.

Когнітивний компонент передбачає: формування усвідомленого ставлення майбутніх фельдшерів до навчального процесу; сформованість певного рівня знань, необхідних для успішного виконання цієї діяльності; оволодіння майбутніми фельдшерами, спеціально-медичними, фахово-спеціалізованими, предметними, психологічними загальнокультурними знаннями; надбання теоретичних основ професійного становлення, розвинене критичне й логічне мислення; наполегливе засвоєння теоретичних і практичних знань, умінь і навичок; формування всебічно розвинутої гармонійної особистості під впливом освітнього процесу.

Діяльнісно-практичний компонент спрямований на: актуалізацію одержання професійних знань та готовність практичного застосування вмінь та навичок для вирішення завдань фахової діяльності; досягнення майбутніми фельдшерами навичок до професійної діяльності; оволодіння характерними професійно значущими властивостями для фахової діяльності; мобілізацію освітньої діяльності на ефективне застосування знань на практиці; вирішення завдань професійної діяльності; самоактуалізацію особистісного ідеалу та самореалізацію практичної готовності до застосування знань та вмінь.

Особистісно-результативний компонент характеризує: сформованість особистісних науково-значущих якостей у майбутніх фельдшерів; особистісні уміння одержання професійно спрямованих знань; здібності та вміння особистості правильно виконувати обов'язки; результативність теоретичних та практичних професійних характеристик до діяльності та результативні способи її здійснення; раціональність організації своєї діяльності та уміння ефективно

подолати фахові труднощі; результативну підготовку та сформованість практичних умінь і навичок щодо професійної діяльності.

Розглянемо детальніше критерії і показники, і їх сутність і місце, у структурі готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики.

До визначення поняття «критерій» єдиного підходу немає. Так, у філософському словнику «kriterion» — засіб для судження, ознака, на основі якої роблять оцінку, визначення або класифікацію чого-небудь, засіб перевірки, мірило оцінки [9]. Поняття «критерій» визначають як категорію для оцінювання, визначення оцінки явища, об'єктивізацію дійсності. Критерії мають відповідати вимогам об'єктивності, ефективності, надійності, достовірності [2]. У педагогічних джерелах критерій — це ознака, на основі якої оцінюються явища педагогічної діяльності. Діагностику розвитку будь-якого явища здійснюють саме за допомогою критеріїв. Критерій, на думку А. Галімова, виражає найзагальнішу сутнісну ознаку, якісну сформованість, на основі якої оцінюють, визначають міру прояву, що виражається в конкретних показниках [3]. О. В. Барабанщиков, П. М. Городов та інші вчені вважають, що критерії повинні бути об'єктивними (результати мають відповідати педагогічному явищу), унікальними (не повинно бути взаємопересічних критеріїв та їх показників), повними (охоплювати найбільш значні й стійкі сторони педагогічного явища), надійними (має бути достовірний результат у різних умовах) і зрозумілими (усі експерти мають однозначно тлумачити критерії та їх показники). Компонентом критерію є показник. На думку дослідника А.В. Батаршева, поняття «критерій» значно ширше поняття «показник», де друге є складовою першого [1].

Кожний критерій включає до себе групу показників, які характеризують його якісний і кількісний бік [5]. Показники мають

відображати окремі властивості й ознаки цілісного об'єкта і бути засобом накопичення кількісних і якісних даних для критеріального узагальнення. При цьому показники, виступаючи вимірювачами критерію, мають характеризуватися конкретністю й діагностичністю, доступністю для спостереження, обліку й фіксації [5].

Критерієм *мотиваційного компоненту є усвідомлення прагнень, потреб і цілей до професійної діяльності*. Показниками цього критерію виступають: бажання досягти особистісної й суспільної значущості, стійкий інтерес до вивчення фахових дисциплін, бажання реалізації мотиваційних цінностей до майбутньої професії, активізація свідомого ставлення до виконання професійної діяльності, сформованість зацікавленості до свого розвитку і готовності до фахової діяльності, практичного інтересу активізації потреби у відповідній професійній діяльності.

Критерієм *когнітивного компоненту є наявність сформованість пізнавальної активності на удосконалення професійно-спрямованих знань*. Показниками цього критерію виступають: пізнавальна й творча активність всебічного і творчого розвитку особистісних здібностей, використання наукових методів й прийомів оволодіння професійно-значущими знаннями, наявність комплексної підготовки теоретичних і практичних умінь і навичок, сформованість спеціалізованих і об'ємних знань здатних підвищувати рівень фахівця, набуття теоретичних і практичних навичок підвищення професійної самоосвіченості.

Критерієм *діяльнісно-практичного є наявність сформованих професійних умінь та навичок до освітньо-виробничої діяльності*. Показниками цього критерію виступають: вміння задіювати професійні вміння до розв'язання поставлених завдань, володіння практичними вміннями і навичками до фахової діяльності, готовність до роботи в медичній сфері, володіння вміннями цілісного вирішення виробничих

дій, вміння добирати і здійснювати технологічну послідовність завдань, сформованість підготовленості до виконання фундаментальних операцій.

Критерієм *особистісно-результативного компоненту* є *розвиненість провідних значущих якостей майбутніх фельдшерів для досягнення особистісних і професійних цілей*. Показниками цього критерію виступають: наявність сформованих теоретичних і професійних умінь до діяльності, наявність особистісних результативних компетенцій до виконання професійних завдань, готовність здійснювати майбутніми фельдшерами виконання послідовності дій з накресленими шляхами, володіння теоретичною і практичною підготовку з глибокою систематизацією фахових знань, сформованість особистісної професійної мобільності до виконання практично-значущих цілей.

Узагальнені результати констатувального етапу експериментального дослідження та визначені компоненти, критерії та показники готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності дозволили визначити рівні сформованості готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики: високий, достатній, середній, низький.

Висновки. Проблема розкриття структури готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики є досить складною. Це зумовлено тим, що готовність майбутніх фельдшерів до професійної діяльності є інтегративною і поєднує у собі різноманітні аспекти. Орієнтуючись на визначені компоненти, критерії та показники готовності майбутніх фельдшерів в подальшому будуть визначені рівні сформованості готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності у процесі виробничої практики.

Література:

1. Батаршев А.В. Диагностика профессионально важных качеств / А.В. Батаршев, И.Ю. Алексеева, Е.В. Майорова // — СПб.: — Питер, 2007. — 192 с.
2. Вергасов В.М. Активизация познавательной деятельности студентов в высшей школе / В.М. Вергасов // — Киев: Высшая шк., 1985. — 176 с.
3. Галімов А.В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до виховної роботи з особовим складом : монографія / А.В. Галімов // — Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2004. — 376 с.
4. Дурай-Новакова К.М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Кристина Дурай-Новакова. Московский гос. пед. ун-т. — М., 1983. — 356 с.
5. Макарова О.Ю. Критерии и показатели оценки эффективности функционирования воспитательной системы ВУЗа / О.Ю. Макарова // *Фундаментальные исследования*. 2013. — № 1 (часть 2). — С. 348–351.
6. Наказ МОЗ України №585 «Про затвердження Програми розвитку медсестринства України на 2005–2010 рр.» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=4423>.
7. Програма розвитку медсестринства України (2005-2010 рр.) // *Медична освіта*. — 2006.— № 1. — С. 14–21.
8. Слостенин В.А. Педагогика / В.А. Слостенин // — М.: Школа-Пресс, 2000. — 512 с.
9. Філософський словник / за ред. В.І. Шинкарука. — 2-е вид., доп. — К.: Голов. Ред. УРЕ, 1986. — 800 с.

10. Чорнобрива Н.В. Теоретичні засади підготовки майбутніх фельдшерів до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу / Н.В. Чорнобрива // Науковий вісник Чернівецького нац. ун-ту ім. Ю. Федьковича. Серія: Педагогіка та психологія. — Вип. 987. — Чернівці. — 2015. — С. 135–142.

References:

1. Batarshev A.V. *Dyaghnostyka professyonaljno vazhnykh kachestv* / A.V. Batarshev, Y.Ju. Alekseeva, E.V. Majorova // — SPb.: — Pyter, 2007. — 192 s.
2. Verghasov V. M. *Aktyvyzacyja poznavateljnoi dejatel'nosti studentov v vysshej shkole* / V.M. Verghasov // — Kyev: Vysshaja shk., 1985. — 176 s.
3. Ghalimov A.V. *Teoretyko-metodychni zasady pidghotovky majbutnikh oficeriv-prykordonnykiv do vykhovnoji roboty z osobovym skladom: monohrafija* / A.V. Ghalimov // — Khmel'nyckyj: Vyd-vo NADPSU, 2004. — 376 s.
4. Duraj-Novakova K.M. *Formyrovanye professyonal'noj ghotovnosti studentov k pedagoghycheskoj dejatel'nosti: dyss. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04* / Krystyna Duraj-Novakova. Moskovskij ghos. ped. un-t. — M., 1983. — 356 s.
5. Makarova O.Ju. *Krytery y pokazately ocenky efektyvnosti funkcyonirovanyja vospytatel'noj systemy VUZa* / O.Ju. Makarova // *Fundamental'nye yssledovanyja*. 2013. — № 1 (chastj 2). — S. 348–351.
6. Nakaz MOZ Ukrainy № 585 «Pro zatverdzhennja Prohramy rozvytku medsestryntva Ukrainy na 2005–2010 rr.» [Elektronnyj resurs]. Rezhym dostupu: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=4423>.
7. *Prohrama rozvytku medsestryntva Ukrainy (2005-2010 rr.)* // *Medychna osvita*. — 2006.— № 1. — S. 14–21.
8. Slastenyn V.A. *Pedagoghyka* / V.A. Slastenyn // — M.: Shkola-Press, 2000. — 512 s.

9. *Filosofskyj slovnyk / za red. V.I. Shynkaruka. — 2-e vyd., dop. — K.: Gholov. Red. URE, 1986. — 800 s.*

10. *Chornobryva N.V. Teoretychni zasady pidghotovky majbutnikh feljdsheriv do profesijnoi dijalnosti na zasadakh kompetentnisnogho pidkhodu / N.V. Chornobryva // Naukovyj visnyk Cherniveckogho nac. un-tu im. Ju. Fedjkovycha. Serija: Pedagoghika ta psykhologhija. — Vyp. 987. — Chernivci. — 2015. — S. 135–142.*